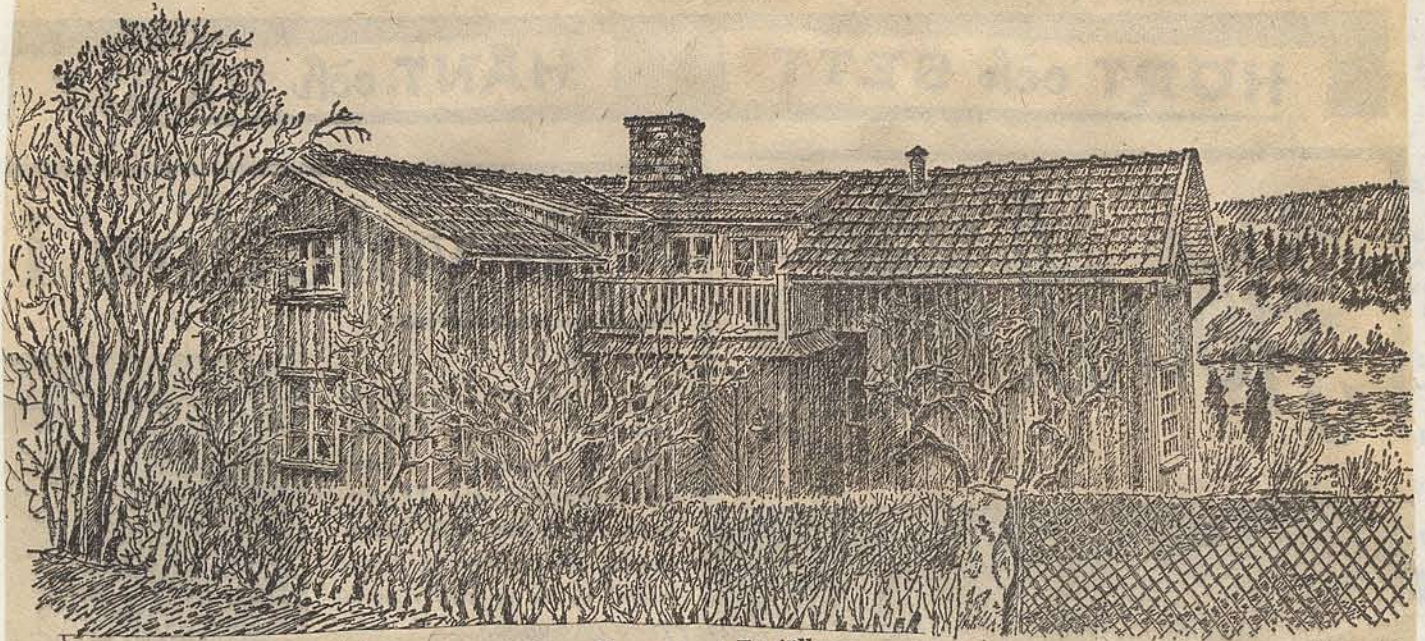

Gröne vallen

Här ovan Sven Angborns teckning av Gröne vallen — nu i Frufällan.

De gator som en god bit in på 1800-talet omgärdade gamla stan var knappast värda denna benämning. Norra Stakegatan — nuvarande Järnvägs-gatan — hörde till dessa stråk. Den påminde mest om en gångstig eller en betänkligt dålig körväg.

Att denna Stakegata åtminstone sommartid andades idyll framgår av att gatan för den tiden boråsare mest var känd som Gröne gången, vilket måste betyda att där inte saknades lummiga träd eller buskar och blommor.

Att "Gröne gången" även fått sitt namn från "Gröne vallen" är väl troligt. Denna gamla boråsgård låg i hörnet av nuvarande Järnvägs-gatan och Kungsgatan. Den lär redan på tidigt 1800-tal ha räknats som ett av de äldre husen i Borås och måste följaktligen ha uppförts någon gång på 1700-talet.

Nå, det är inte blott på grund av ålder som denna boråsgård blivit känd och omtalad. Dess historia rymmer mycket av intresse, många kända boråsnamn

blott var tragiska — hjälpsamhet och uppoffring var ljusglintar att komma ihåg.

En boråsdam som kunde berättas om livet på Grönevallen var fru Olga Gustafsson. Hon kom till denna gamla boråsgård som en liten flicka på två och ett halvt år. Hon var född i Stockholm och fröken Charlotta Andersson, moster Lotta, blev hennes fostermor. Fru Olga Gustafsson fyllde 90 år i januari 1954 och det var vid det tillfället hon berättade om den blomstrande idyllen Gröne vallen, om människorna som bott där och

om mycket annat. Fru Olga Gustafsson blev tidigt intresserad av teater, litteratur och musik. Bland de då levande boråsarna var hon måhända ensam om att ha hört Ole Bull spela. Han hade en konsert i kyrkan — fru Gustafsson kom inte ihåg vad han spelade. Hon hade blott i sitt minne hur den store norrmannen stod där vid altaret och hur tonerna från hans fiol fyllde helgedomen.

Moster Lotta och hennes fosterdotter Olga var åtskilliga år det kvinnliga inslaget på Gröne

är förknippade med Gröne vallen.

Man kan måhända säga att denna historia började på 1830-talet. Då inflyttade hit ett ungt par, nämligen Gustaf Andersson och hans hustru Maria Andersdotter född 1803 i Transås, Torpa. Gustaf Andersson var född i Gökhem 1808 och gick ur tiden genom drunkning i Viskan år 1842.

Fru Maria Andersson — hon gick mest under namnet Maja-mora på Grönevallen — blev således änka i unga år. Hon stod emellertid inte handfallen inför den situation hon så oväntat råkade ut för utan kunde både klara av hemmet och ge sina två flickor en god uppfostran. Döttrarna hette Charlotta och Albertina Andersson och av dessa gifte sig den senare med sadelmakaren A. W. Lindgren. Fru Albertina Lindgren var född 1840 och dog 1920 medan A. W. Lindgren som föddes 1843 gick ur tiden 1907. Det var sålunda han som startade den välkända firman A. W. Lindgren. Denna rörelse som från början drevs som sadelmakeri kom senare även att omfatta möbelhandel och firman övertogs 1907 av sönerna Gustaf och Bror Lindgren.

Hungerår och stadsbränder

Det var 1872 som Albertina Andersson gifte sig med A. W. Lindgren och kvar på Grönevallen blev då Maja-mora och hennes dotter Charlotta, moster Lotta som hon mest kallades.

Maja-mora gick ur tiden 1897 och hon lär då ha varit Borås äldsta invånare. En boråsskildrare skulle förvisso ha kunnat fånga upp mycket av betydelsefulla fakta vid ett samtal med Maja-mora. Hon hade upplevt det svåra året 1809, då krig gjorde att man t. ex. fick nöja sig med bröd "av bark och syra." De två stora stadsbränderna 1822 och 1827 hade hon förstas även minne av. Det var minnen som inte

vallen. Ditt får också räknas Sofia Jansson som varit anställd i firma A. W. Lindgren och som vid företagets 50-årsjubileum 1922 fick mottaga Patriotiska sällskapets utmärkelse för långvarig och trogen tjänst. En annan anställd som fick samma belöning var Ture Hedlund. Dennes son, hr Ake Hedlund berättar att han som ung pojke året 1924 i sällskap med sin mor, fru Mimmi Hedlund, en god kännare av gamla Borås, vid ett tillfälle gästade Sofia Jansson på Gröne vallen. Det besöket glömmes han inte. Gröne vallen var en kringbyggd gård. Längsidan av huset var belägen åt Järnvägs-gatan och där fanns även huvudentrén. Via Kungsgatan kom man genom en träport in på gårdssidan. Där mötte ögat en kullerstengård med den karakteristiska gårdspumpen. Ake Hedlund och hans mor gjorde sitt besök en ljuvlig sommardag, då Gröne vallens blommor och buskar prunkade som bäst.

Från Gröne vallen hördes ofta planomusik. Där gav nämligen fru Maria Ekelund pianolektioner vid en taffel. Ake Hedlund hade sitt hem i det vid mitt emot liggande Lovisefred, som revs när varmbadhuset kom till. Lovisefred var även en idyllisk gammal boråsgård, även om den inte hade samma ålder som Gröne vallen.

— Det var underbart rogivande att från Kungsgatan gå den lummiga vägen till det vackra Lovisefred, där en syrenhäck markerade gränsen mot den lycka som tog vid, säger fru Hedlund.

Från Staketgatan till Frufällan

Fru Maria Ekelund var dotter till A. W. Lindgren o. hans hustru Albertina, som ovan nämnts dotter till paret Gustaf Andersson på Gröne vallen. Paret A. W. Lindgren hade två söner

och två döttrar. Sönerna var som nämnts Gustaf och Bror Lindgren och döttrarna hette Maria och Selma. Den senare, fru Selma Friberg, är den enda i syskoskaran som ännu är i livet.

Så kom den tid omkring 1925 då det blev aktuellt att Gröne vallen skulle försvinna. Köpman Gustaf Lindgren skulle på tomtens låta uppföra en ny byggnad.

Men det fanns en och annan som smått beklagade att Gröne vallen, denna gamla boråsgård, helt och hållet skulle utplånas. Till dem hörde fru Maria Ekelund och hon fattade så småningom beslutet att byggnaden skulle flyttas och sålunda bevaras åt eftervärlden. Så hände det sig att Gröne vallen visserligen revs men kom att återuppstå i Frufällan. Den kom att ligga i närheten av Öresjö och i grannskapet av Solhult, där fru Maria Ekelund hade en större handels-trädgård och där hon även tog mot elever både i trädgårdslära och vävskola. Man kan utan vidare säga att fru Maria Ekelund var en märklig kvinna och det finns måhända anledning att återkomma till henne i en följande artikel.

Besök på Gröne vallen i dag

För några år sedan tilldrog sig utställningen "Mammas gata" en stor uppmärksamhet från allmänhetens sida. Man fick här bland annat se gamla fotografier från vår stad, och då också Gröne vallen vid Gröne gången. Det var nog få bland tittarna som kände till att denna gamla boråsgård fortfarande finns kvar.

En vacker majdag gjorde vi ett besök på Gröne vallen. Det var en upplevelse att se den rödmålade byggnaden som är sig förunderligt lik sådan den stod vid Staketgatan. Att den undergått någon förändring är givet, men

dess ägare, dr. Ernst Davidsson med fru Birgitta har satt som sin uppgift att pietetsfullt vårda Gröne vallen, som fastigheten naturligtvis fortfarande kallas.

"Man måste fara varsammt fram"

Paret Davidsson bor här året om och de har inte ett ögonblick ångrat den dag året 1961 som de förvärvade stället.

— Ett hem skall naturligtvis vara levande, det får inte bli något museum, säger fru Birgitta. Men när man nu kommit till en

sådan här gammal boråsgård med en historia som daterar sig från 1700-talet måste man fara varsamt fram.

Hr Davidsson nickar instämmande.

— Det finns de som tycker att vi skall montera in perspektivfönster på den sida av fastigheten som vetter mot sjön,

säger han. Men vi behåller allt de små vita fönstren, det är ju de som ger stugan mycket av sin karaktär.

Även inomhus har man varit varsamt fram. Dörrarna t. ex. är sig lika sen förr och åtskilligt annat.

Och omgivningen överträffar säkerligen den miljö som fanns

till beskadande vid Staketgatan. Gullvivorna breder ut sig som en enda stor gul matta och en sommarblå himmel speglar sig i Öresjö.

— Här från Gröne vallen följer vi årtidernas växlingar, säger hr Davidsson. Och nog kan man säga att varje årstid har sina skönhetsvärden. Bor man

så här nära naturen kan man knappast undgå att bli intresserad av det som händer och sker i omgivningen, flyttfåglarnas ankomst och försvinnande till exempel. Att se tranornas flykt över sjön är något att fröjas åt och att följa skäggdoppingens liv har också sitt intresse.

Ja, så vandrar vi omkring i de domäner som en gång varit fru Maria Ekelunds. Här och där finns små trevliga sittplatser, byggda av sten. Känns de hårda så glömmmer man detta för den idylliska och smått romantiska omramning som de fått. Man kan gissa att det under årens lopp suttit åtskilliga par här. I skuggan av Gröne vallen har måhända funnits samma drömmar och förlustar som låg vid Gröne gången i Staketgatan av stak.

Systrarna Charlotta och Albertina Andersson på Gröne vallen.

● Fru Maria Ekelund som lät flytta Gröne vallen till Frufällan

● Gröne vallen när den låg vid Norra Staketgatan, nuvarande Järnvägsgatan.